

Frit valg af botilbud

af konsulent Erik Jappe

I DUKH får vi jævnligt fået stillet spørgsmålet, om der er frit valg af botilbud til borgere med nedsat funktionsevne og herunder særligt, om der er frit valg af længerevarende botilbud efter [servicelovens](#) § 108 eller af andre lignende botilbud.

Det korte svar er: Ja, der er som udgangspunkt frit valg af botilbud efter § 108 og andre lignende botilbud. Men der er begrænsninger i det frie valg, og det frie valg gælder ikke, når der er tale om midlertidige botilbud.

Udgangspunktet

Ifølge art. 19 i [FN's handicapkonvention](#) gælder det, at

”personer med handicap har mulighed for at vælge deres bopæl, samt hvor og med hvem de vil bo på lige fod med andre og ikke er forpligtet til at leve i en bestemt boform”.

Frit valg for § 108-tilbud

Efter § 108 skal kommunen tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.

Vedrørende spørgsmålet om frit valg af botilbud er det anført i [Bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v. efter servicelovens kapitel 20 samt om flytteren i forbindelse med botilbud efter § 108](#):

”§ 15. Ansøgere, som opfylder betingelserne for at modtage tilbud efter servicelovens § 108, har ret til frit at vælge sådanne botilbud.”

Begrænsninger i det frie valg for tilbud efter § 108

Ankestyrelsen har i flere principafgørelser taget stilling til begrænsninger i det frie valg.

I [principafgørelse 165-10](#) er begrebet ”sådanne botilbud” taget under behandling. Ankestyrelsen har fastslået, at en kommune ikke kan afslå at betale for ophold i længerevarende botilbud ønsket af ansøger efter fritvalgsreglerne, hvis botilbudet skønnes:

- egnet og
- ikke er væsentligt dyrere, end det tilbud kommunen er kommet med.

Hvad er så væsentligt dyrere? Umiddelbart vil jeg vurdere, at et tilbud, der f.eks. er mellem 10 og 20 % dyrere ikke er væsentligt dyrere, men hvis det er f.eks. 30 % dyrere, ja, så er det væsentligt dyrere.

Botilbuddet skal være registreret på Tilbudsportalen

I [principafgørelse 178-11](#) fastslår Ankestyrelsen, at et valgt botilbud skal være registreret på Tilbudsportalen. Fra afgørelsen:

”En kommune må kun tilbyde en borger ophold i et længerevarende botilbud, som borgeren har ønsket efter fritvalgsreglerne, hvis botilbudet er registreret på Tilbudsportalen. Borgeren havde ret til at vælge et andet botilbud fra Tilbudsportalen, der fagligt og økonomisk svarede til kommunens tilbud, medmindre det valgte tilbud var væsentligt dyrere, end det botilbud kommunen var kommet med. Ankestyrelsen vurderede, at kommunens døgnbemandede botilbud kunne, med respekt for hans sammensatte funktionsnedsættelse, opfylde hans betydelige behov for daglig hjælp og støtte.”

Også frit valg efter almenboligloven

Personer med handicap, der er visiteret til en almen ældre- og handicapbolig efter almenboligloven, har ret til frit at vælge en sådan bolig uanset boligens beliggenhed. Det fremgår af [almenboliglovens](#) § 58 a. Det fremgår endvidere af [principafgørelse G-1-06](#), at retten til frit valg både gælder for borgere, der bor i eget hjem, og for borgere der allerede bor i en ældebolig mv.

Der oprettes og drives også botilbud efter almenboligloven jf. lovens § 105, hvor frit valgs-reglerne gælder. Den praktiske støtte ydes efter servicelovens § 83, og den socialpædagogiske støtte ydes efter servicelovens § 85. Der bor i dag efter oplysninger fra Socialstyrelsen ligeså mange i botilbud efter almenboligloven som i botilbud efter servicelovens § 108.

Frit valg mellem botilbud efter servicelovens § 108 og almenboliglovens § 105

Ankestyrelsen har med udsendelse af [principafgørelse 41-15](#) fastslået følgende om det frie valg:

”En borger, som har behov for et længerevarende botilbud, har frit valg mellem botilbud efter ... § 108 og almenboliglovens § 105, hvis betingelserne for frit valg er til stede, herunder at det af borgeren ønskede botilbud kan tilgodese borgerens behov.

Det følger af forarbejderne til både serviceloven og almenboligloven, at borgerens ret til frit valg omfatter både botilbud efter servicelovens § 108 og almenboliglovens § 105. En borger, der er tildelt et længerevarende botilbud efter serviceloven, har således ret til frit valg af længerevarende botilbud efter almenboligloven. En borger, der er tildelt et længerevarende botilbud efter almenboligloven, har ret til frit valg af længerevarende botilbud efter serviceloven.

Det er en forudsætning for, at borgeren kan anvende sin ret til frit valg, at det botilbud, som borgeren ønsker, er egnet til at tilgodese borgerens behov, at tilbuddet fremgår af tilbudsportalen, og at det botilbud, som borgeren ønsker, ikke er væsentligt dyrere end det tilbud, som kommunen vurderer kan tilgodese borgerens behov. Kommunen skal vejlede borgeren om retten til frit valg.”

Bemærk således, at det frie valg imellem de to typer af botilbud kun gælder, hvis det valgte botilbud kan tilgodese borgerens behov. Denne problemstilling er omtalt i [principafgørelse 72-14](#):

”En borger med nedsat funktionsevne i så betydelig grad, at det ikke kunne forenes med et botilbud omfattet af lejelovens regler, kunne ikke anvises et botilbud efter almenboliglovens § 105 om almene ældreboliger.

Ankestyrelsen har behandlet 3 sager, hvor borgeren havde en meget betydelig nedsat funktionsevne og et så omfattende behov for hjælp til almindelige, daglige funktioner samt pleje, omsorg og behandling, at behovet ikke kunne dækkes på anden vis end i et botilbud efter servicelovens § 108.

Borgerens udviklingsalder var vurderet til 1-4 år, og den nedsatte funktionsevne var af en sådan beskaffenhed, at borgeren ikke var i stand til at påtage sig de forpligtelser eller udnytte de rettigheder, der følger af et lejeforhold. Det gav sig blandt andet til udtryk ved, at borgeren ikke kunne udnytte et køkken eller bad og havde behov for et mindre værelse tæt på fællesarealerne og personalet. Borgeren var endvidere udadreagerende og ødelagde køkken og toilet.”

Ikke frit valg af midlertidige botilbud efter servicelovens § 107

Efter § 107, stk. 1 kan kommunen tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det.

Efter § 107, stk. 2 skal kommunen skal tilbyde midlertidigt ophold

- til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller for pleje, eller som i en periode har behov for særlig behandlingsmæssig støtte, og
- til personer med nedsat psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte.

Der er ikke frit valg til disse midlertidige botilbud, f.eks. bo-træningstilbud og behandlingstilbud, idet der ikke er lov-hjemmel hertil.

Bemærk også, at en borger, der er berettiget til et midlertidigt botilbud, ikke kan placeres i et botilbud, der er beregnet til længerevarende ophold. Det fremgår af [principafgørelse 71-14](#). Fra afgørelsen:

”En borger, som kommunen fandt omfattet af personkredsen for et midlertidigt botilbud efter servicelovens § 107, kunne ikke visiteres til et tilbud efter almenboliglovens § 105 om almene ældreboliger.

Målgruppen for botilbud efter almenboliglovens § 105 er personer med betydeligt og varigt nedsat funktionsevne. En bolig efter almenboligloven er en bolig af mere permanent karakter. Der er tale om et lejeforhold, som er omfattet af lejeloven, hvilket indebærer, at borgeren alene kan opsiges af boligselskabet, hvis der er grundlag for en opsigelse efter den almene lejelovgivning. Kommunen kan således ikke bringe et sådant lejeforhold til ophør.”

Afrunding

Når det gælder længerevarende botilbud efter serviceloven og botilbud efter almenboligloven, er hovedreglen, at der er frit valg - også mellem tilbudene efter de to forskellige sæt lovgivninger.

Når det gælder korterevarende/midlertidige botilbud efter servicelovens § 107, gælder det, at der ikke er frit valg.